

A NYELVÉSZ NAPOK PROGRAMJA

Április 27. csütörtök /III. em. Nyelvész Könyvtár/

9^h Megnyitó

Mű és nyelv

- 9¹⁵ 1. Gremesperger László: Egy Ady-vers grammatikai megközelítésben
2. Éger Veronika: Kassák Lajos, Kompozíció
3. Pócze Gábor: A nyelvújítás hatása Kazinczy Ferenc prózájára.
Prózája saját stílustörekvései tükrében

10¹⁵ Vita

Komparatiztika és nyelv

4. Deli Bálint Attila: "Lányt kell venni, nagyon kell..." A szerelem finn, cseremisz, votják és magyar népdalok tükrében
5. Derzsi Ildikó: Th. Mann, A kiválasztott. Jékely Zoltán fordítása
6. Ónodi László: Néhány észrevétel egy összehasonlító stilisztikai elemzéshez. Kosztolányi, A szegény kisgyermek panaszai -- Rilke, Das Stunden-Buch

12^h Vita

Az ige

- 14^h 1. Sné Péter: A testrésznevekből képzett igék
2. Törzsök Édua: Néhány ige jelentéstani strukturájának szociolingvisztikai vizsgálata
3. Geecső Tamás: A magyar és német ige általános szemantikája
15^h Vita
4. Mater Gyula: Egy érdekes görög aoristos-típus
5. Kálmán László: A nyelvi hiba

16^h Vita

18^h

"NYELVÉSZ BULI" /III. em. Nyelvész Könyvtár/

ÁPRILIS 28. péntek /III. em. Nyelvész Könyvtár/

Névtan, nyelvjárás

- 9^h 1. Fekete Jolán /Nyiregyházi TKF/: Kételemű személyneveink helyneveink tükrében
2. Szabó Erzsébet: Rákospalota külterületi helynevei
3. Károlyi Margit /Nyiregyházi TKF/: A hajduhadházi népnyelv i-zése
4. Juhász Dezső: Nagykörű, Kisköre. Történeti helynévvizsgálat
11^h Értékelés, díjkiosztás

Ósvaldi Károly
1978.

Néhány észrevétel egy összehasonlító stilisztikai elemzéshez

Kosztolányi D. : A szegény kisgyermek panaszai /1910/
R. H. Rilke : Das Stunden-Buch /1899-1903/

Kosztolányi és Rilke kapcsolatának filológiai vonatkozásaira már többen utaltak. Az egyik legutóbbi összefoglaló munka Szász Ferenc Kosztolányi és Rilke című műve / Fil. Közl. 1975/3 /.

Mi a magunk részéről azzal, hogy mikor, milyen művein keresztül ismerte meg és mennyire értette meg Kosztolányi Rilkét, nem kívánunk foglalkozni. Szándékunk itt most csak az, hogy felvessünk néhány problémát a stílussal és a stílust létrehozó szemléletmóddal, alkotásmóddal kapcsolatban.

Impresszionizmus és szimbolizmus

A nyelvi jel /az azt ismerően/ képes a vele jelölt valóság képzetét felidézni. A jel és jelölt dolog kapcsolata szoros. Azonban nemcsak a nyelvi jel képes egy adott denotátumot feltételezni, hanem az adott /adott a jel jelölőfunkciójából következően/ denotátum képze is képes egy másik denotátum képzetét kiváltani. Ez történik a szimbólum esetében, ahol denotátum₁ képze mint önálló kép idézi fel denotátum₂ képzetét. Itt van pl. a gyűrű szó. Poliszemantikájában a közös szemantikai jegy a 'kör, karika' jelentés: 1/ Ujjon viselt, karika alakú ékszer. 2/ Madarak lábára azonosításként húzott karika. 3/ Karika alakú alkatrész, eszköz, tárgy. 4/ Vki-kből, vmikből vki, vmi körül kialakult zárt vonal. 5/ Gyűrűhinta. Ha a "gyűrű" képze felidézi az 'örökkévalóság' képzetét, akkor a "gyűrű" szimbólum, az "örökkévalóság" szimbóluma.

Ilyen értelemben szimbólumok Rilkenél a 'Zeit', 'Haus', 'Tod' stb. Kosztolányi műve impresszionizmusa mellett sajátosan szimbolikus. Ha Rilkenél a szimbólumalkotást a denotátum₁ képze → denotátum₂ képze képlettel írhatjuk fel, akkor Kosztolányinál ez

a denotátum₁ képzet → én → denotátum₂ képzet sémára módosul. Vegyünk talán egy példát. Rilke 'Idő'-t / Zeit / ír, Kosztolányi 'bus idő'-t. A 'bus idő' megszemélyesítés, nem szimbólum. Meg kell azonban jegyezni, hogy a megszemélyesítés túlnőhet saját keretein, kaphat szimbolikus jelentést. Ez történik ebben az esetben. A 'bus' melléknév, amelyet Kosztolányi az 'idő'-re vonatkoztat, a lényegi szemantikai vonatkozások értelmében az én -re utal vissza, intencionális irányultsága az ember. Az 'idő' tehát nem lehet közvetlenül szimbolikus, éppen jelzője miatt az általános helyett az egyedire irányul, és csak ezen az egyedinen keresztül lesz általános és szimbolikus.

A kérdések

Kosztolányinál az én teljes önmagában, a sajátos nézőpontból következően /a kisgyerek nézőpontja/ mindig a világ változik meg, a környezet. Rilke szerzetesei pedig maguk változnak, alakulnak át, amíg a szimbólum, az isten, vagy ahogy a költő mondja: a "Ding der Dinge" örök. Mindezt nyelvtani kategóriákra lefordítva: Kosztolányi "én"-je mellé a 'van'-t, "nem-én"-je mellé /nem mindig!/ a 'lesz'-t; Rilke "én"-je mellé a 'wird'-et /lesz/, és "nem-én"-je /=szimbólum, az isten/ az 'ist'-et /van/ rendelhetjük.

Mindkét költőnél közös a dolgok mély, már-már vallásos tisztelete. Kosztolányinál a dolgok mindig emberi viszonyokat, szenvedéseket és olykor-olykor örömeiket is közvetítenek az én felé. Rilkenél a dolgok az "én"-t az istenhez, a legfőbb dologhoz vezetik el.

Kosztolányi "én"-je impresszionista alkat, világot magába fogadó, inkább látó és leíró, amíg Rilkenél az "én" expresszív, inkább megjelenítő, halló és sejtető.

Mindezek előrebocsátása után rátérünk néhány stilisztikai jellegzetességre, ~~MINDEKELŐTT~~ mindenekelőtt a kérdések problémájára.

A vizsgálat először is a következőt veti fel: Mi a funkciója a kérdéseknek? Az információelmélet felől ~~MEGKÖZELÍTI~~ közelítve azt látjuk, hogy bizonytalansági tényező minden kérdésben van. Minden kérdőmondat

szemantikája nyitott valamilyen új, hiányzó információ irányában. Vegyük fel a két kérdéstípust: 1/ Az új információ megadásához a kérdőszó kifejtése szükséges /kiegészítendő kérdés/. 2/ Az új információ megadásához az igen-nem poláris ellentét közti döntés, választás szükséges /eldöntendő kérdés/.

Kosztolányi kérdőmondatainak döntő többsége /84%/ az első, Rilkéé a második típusba sorolható. Emögött lényeges stilisztikai sajátosságokat látunk.

Legyen a két kérdés: 1/ ⁺Mit hallasz? 2/ ⁺Hallod?

Minden kérdésben van egy implikált első személy / I/1 v. II/1 /. Külön plusz információ szükséges egyébként, ha az implikált első személyt meg akarjuk változtatni, pl. ⁺Mit hallasz - kérdezte./ A fenti példákban a kérdés /információelméleti szempontból/ I/2 személyre irányul.

Kosztolányi kisgyermek-alteregója a világot magába fogadja, de állandóan rá kell kérdeznie a dolgok ~~színe~~ kavalkádjára. Kiegészítendő kérdései azt árulják el, hogy az én bizonyos vonatkozásban nem rendelkezik semmiféle tudással. Mi a probléma stilisztikai vetülete? A kiegészítendő kérdés bizonytalanságot jelent ugyan az implikált első személy személy szempontjából, de nem visz a versbe olyan feszültséget és olyanfokú nyugtalan bizonytalanságot, mint azt az eldöntendő kérdés esetében Rilkénél látni fogjuk. Miért? Az implikált első személy felteszi a kérdést, mert /mint említettük/ bizonyos vonatkozásban semmiféle tudása, ismerete nincs. /A kérdés önmagában egyébként csak problémát jelent, nem feltételez szükségképpen választ is; ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~/ Az így feltett kérdés, mint minden, ami független lesz immár a szubjektumtól, teljesen közömbössé is válik egyben, mert vagy 1/ választ kap a kérdésre, vagy 2/ nem kaphat választ a kérdésre.

Itt kell megemlíteni azt, hogy a Kosztolányi-kérdések ^{del.} nem I/2

személyű információelméleti tárgyra /= I/2 nyelvtani alany/ utalnak, hanem I/3 személyűre ~~személyűre~~. Az ilyen kérdéseknek nyilvánvaló a hasonlósága az önmegszólítással, hiszen mindkettő esetében az "én"-en belül egy szubjektív-objektív oppozíció teremődik meg. Itt át a szerepen a költő saját hangja. Pl.: "...miért fél így a remegő/ bús kisgyerek?" - "mit csinál a kis beteg? ..."

Rilkénél a /túlnyomórészt/ eldöntendő kérdésekkel más a helyzet. Információelméleti szempontból ott mindvégig megvan a beszédshituáció / szubjektív-objektív pólus, ami ugyan végig statikus, azaz az implikált első személy kérdésével létrejött szubjektív-objektív tengely nem fordulhat át objektív-szubjektív tengellyé, mivel válasz nincs/. Az eldöntendő kérdések esetében egyébként az első személy nem teljesen új információra kérdez, a kért dologgal kapcsolatban van már némi tudása, csak hogy az a tudás még a sejtés, az érzéki bizonytalanság szintjén van. Ennek a bizonytalan érzésnek a megerősítését kívánja a kérdéssel elérni.

A kérdésben itt már azonban nem az egész bizonytalanság objektíválódik, szorongás, kétségek formájában az én is birtokában van ^{bizonyos} ~~mennyi~~ ismereteknek, ugyanakkor az a stilisztikai eszköz, hogy a kérdések nyitva maradnak, fenntartja a bizonytalanságot.

Ezzel kapcsolatban utalhatunk akár Goethe mesteri balladájára, az "Erlkönig"-re. Az "Erlkönig"-ben nagyon jól megfigyelhető a kérdéseknek ez a kettős stilisztikai funkciója; az apa /Vater/ kérdése: "Mein Sohn, was birgst du so bang dein Gesicht?" - kiegészítendő kérdés. A lázbeteg fiú kérdései egytől-egyig eldöntendő kérdések: "Siehst, Vater, du den Erlkönig nicht?"..."Mein Vater, mein Vater, und hörest du nicht/ was Erlenkönig mir leise verspricht?" stb.

Teljesen nyilvánvaló az "Erlkönig"-ben, hogy a bizonytalanság, sejtés, az eldöntendő kérdéssel fejeződik ki.

Ismétlések

Kosztolányinál más funkciója van véleményünk szerint az ismétléseknek, legyenek azok szavak, szintagmák vagy akár egész mondatok, mint Rilkenél. Idézzünk két tetszőleges sort Kosztolányitól: "Fáj, fáj az élet" ... "...ah, élet, élet, kicsi baba-élet". /Természetesen tudatában vagyunk annak, hogy az idézetet egy szöveggörnyezetből ragadtuk ki, és így a mondatban ugyan önállóan előforduló szóismétlések is csak az adott kontextusban érthetők./

Valami nagy öröm vagy erős fájdalom, valami mély érzés kifejezője lehet az ismétlés, amikor ugyanis az ember nem lépi túl a szó szemantikájának határait egy újabb közléssel, de a szó jelentéskörén belül sem teremt mennyiségi viszonyt /mint pl. a fokozás/. A példákban is megfigyelhető, hogy a szóismétlés lelassítja a vers belső ritmusát, éppen azért, hogy ugyanannak a jelentésnek a megismétlésével a figyelmet az általános jelentésen túl annak érzelmi velejáróira, asszociációs körére erősebben ráirányítja.

Kosztolányival szemben Rilke egy transzformáción belül ismételi.

A nyelvtani transzformáció során -ez főkritérium- jelentés nem vesztet el. Pl. szegény → szegénység transzformáció során a szójelentőd ugyanaz marad, csak a nyelvtani funkció változik meg. A 'szegény' szó poliszemantikája / 1/ Anyagi javakban szűkölködő. 2/ »együttérzés kifejezésére« Sajnálatra méltó, szerencsétlen. 3/ A maga nemében hiányos, szegényes. / megmarad ugyanannak a \bar{E} 'szegénység' esetében is. Lássunk Rilkenél is egy példát: "nur mach die Armen wieder arm". A példával két dologra szeretnénk utalni.

1/ Kosztolányinál az ismétlés ugyanabban a nyelvtani funkcióban történt /ezért tkp. halmozás/, és a szójelentés érzelmi vonatkozásaira irányította elsősorban a figyelmet. Rilkenél az ismétlés két különböző nyelvtani funkcióban történik /ezért nem halmozás/, és a figyelem mindenekelőtt magára a szójelentésre irányul.

2/ Rilkenél az elidegenedés tükröződik a nyelvben. Egy szó /maradjunk a szavaknál/ transzformációja két különböző nyelvtani funkcióban egymással szembeállítva tautológia lenne, ~~mint~~ mint pl. ⁺A jóság jó. vagy ⁺A jó /ember/ jó típusú közlések esetében.

A 'die Armen' /szegények/ és 'arm' /szegény, mn./ egymásra vonatkoztatása egy mondaton belül nem tautológia Rilkenél, mert lehetlenné vált a transzformáció, mivel a jelentések külön-külön eltolódtak. Annak ellenére, hogy itt metaforikus jelentésekről van szó, a transzformáció lehetőségének normális esetben fenn kellene állnia. Csakhogy a nyelvi jelek /ld. Rilke/ már nem azt jelölik, amit jelölniük kellene, a jelentések lekötődtek egyfajta konvencionálisban. Ilyen pl. az angol köszönés: How do you do?, amelynek eredeti szemantikája egy üres formához kötődött le.

Idézzük azonban magát Rilket: "Die ganze Sprache ist verbraucht./ Ich möchte jedes Wort vertiefen," /1897/.

Ezt a problémát Rilke nyelvtani oppozícióban, egy /eredetileg/ transzformáción belüli szembeállítással igyekszik áthidalni, a jelentéseket visszavezetve eredeti funkciójukhoz.

Megemlíthetünk egy mai osztrák költőt is, ^{Ernst Jandl-t} ~~amelynek~~, akinél az elidegenedés problémája más nyelvi formában fejeződik ki. Ő ugyanis asszociációs vonatkozásokat teremt, mint pl. az Eis, Zweig, dreist, Vieh stb. sorral magára a számsorra: eins, zwei, drei, vier stb. játszik rá.

Kulcsszavak

Kosztolányinál elsősorban a 'fáj', 'fél', 'bús', 'sír', 'kis' /ennek 6 külön-külön többször is előforduló szinonimáját is beleértve/; Rilkenél 'Ding', 'Angst', 'Haus', 'Tod', /'werden'/ a kulcsszavak. Nyilvánvalónak látszik, ha elfogadjuk a fenti szavakat kulcsszavaknak, és a jeltárgyak ontológiai minőségét vesszük felosztási alapként, hogy Kosztolányinál akcidencia jelentések, Rilkenél

szubsztancia jelentések a jeltárgyak jelentései. ~~XXXXXXXXXXXX~~.
Kosztolányi például a bu' → bus' → búsul transzformáció segítségével az adott szemantikát a legkülönbözőbb nyelvtani funkcióba beleviszi. Ennek ellenére gyakori jelzős előfordulása miatt csak a 'bus' szót /akcidencia jelentés/ tekinthetjük kulcsszónak a 'bu' /szubsztancia jelentés/ szóval szemben.

Kapcsolatos mondatok

A mondatok közötti viszony szempontjából feltűnő a tulnyomórészt kapcsolatos, és ezen belül is az 'és' kötőszó ~~WWE~~, amely a szintetikus világlátásnak egyfajta nyelvtani vetülete. Az 'és' kötőszó sokszor különböző tartalmakat is összekapcsol, és éppen ez adja meg sajátos stilisztikai szerepét. Gondoljunk csak a kisgyerek mondat-szerkesztésére /ld. Kosztolányi/, vagy akár a Biblia nyelvére /ld. Rilke szerzetes-alteregői/.

Valencia és jelzőhasználat; nominális stílus

Érthető, hogy Rilke mondatai jobban megközelítik a grammatikalitás minimális strukturáját mint Kosztolányiéi. Rilkénél kevés a fakultatív variáns, így a mondatok nagy része a grammatikalitás határán írható fel. Pl.: "/Und/ mach die Armen wieder arm" A'machen' /=*bewirken*/ nem felszólitó mondatban 3 valenciás: Kom._I, Kom. Acc., Adj. A /jelen esetben/ felszólitó mondatban a Kom._I fakultatív variáns lesz. Mindezt figyelembe véve láthatjuk, hogy a példaként felírt mondat csak a 'wieder' fakultatív variánssal haladja meg a grammatikalitás alsó szintjét.

Kosztolányinál a mondatok egyrészt messze túllépi a grammatikalitás alsó határát, éppen a nagyszámú fakultatív variánssal /ezek elsősorban jelzők, és nagyon sokszor halmazok/, másrészt pedig a grammatikalitás alsó határa alá kerülnek; a mondat nyelvtani szempontból helytelen, hibás lesz. Mindez azonban sajátos stílusesszék, amit nominális stílusnak neveznek. Pl. © "Hagy társaság./ Órut macskazene./ Sipítózó, fejetlen áriák./..." stb.

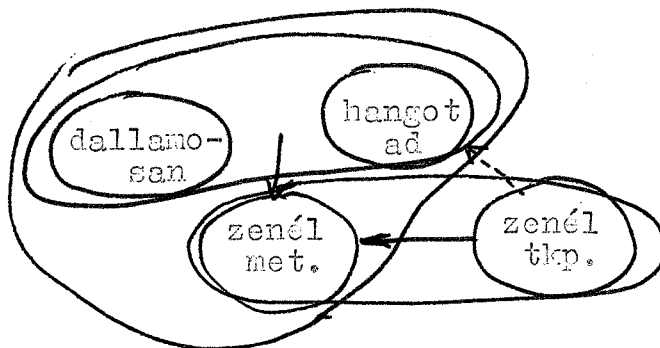
Megszemélyesítés és metafora; metafora és hasonlat

Kosztolányinál az "én"-nek megmarad végig a központi szerepe, a sajátos kisgyerek attitűd, akihez megszemélyesített dolgok közvetítik a világot, az embereket, az életet. Pl.: "Az erdő fáj" vagy "és muzsikál és orgonázik/ a zene, ima és a tömjén." vagy "És a csend jó./Alszik a homályos éjbe/künn a csengő./A díván elbujik félve./Szundít a karosszék./Álmos a poros kép./Alszanak a csengettyűk."

Rilkénél is megvan a dolgok közvetítő szerepe, azonban a dolgok az "én"-t vezetik istenhez és nem megfordítva. Ennek stilisztikai vonatkozása az, hogy elsősorban nem a megszemélyesítés / ami tkp. az "én"-hez hasonlóvá tesz, az "én" szférájába von /, hanem a metaforizálás, szimbólumalkotás a ~~szimbólum~~ döntő. Pl.: "Ich war ein Haus nach einem Brand" vagy "er ist die Zukunft und die Wiederkehr/er ist der Schoo3, er ist das Meer". Mindezzel nem akarjuk azt állítani, hogy Kosztolányinál nincs metafora, és Rilkénél nincs megszemélyesítés. Csak valamiféle tendenciát szerettünk volna jelezni.

Kosztolányi metaforáinak nagy része színmetafora /pl.: tréfás-lila, bor-színű, néma-szürke stb./, vagy pedig meglehetősen elcsépelet metafora: idő szárnya, évek árnya, tünt idők. Vannak ugyanakkor metaforái, amelyek hasonló funkcióban állnak, mint a megszemélyesítései: a dolgokat, a tárgyakat hozzák közelebb az "én"-hez.

én ← légyfogó zenél ← legyek zúgnak Jelen esetben EXK pl. a kép egy metonímia és egy metafora kapcsolata, ugyanis a légyfogó áll a legyek helyett, a zenél pedig metaforikus. A metaforizálás maga a következő ábrával jellemezhető:

Ugyanílyen kép a 'a délután pezsgett' is.

én ← délután pezsgett ← az élet pezsgett ← a bor pezsgett
met. = élénk, tkp. = apró buboré-
vidám kokat fejleszt

Van ezek mellett Kosztolányinak még néhány jellegzetes metaforája, ami konkrét képből nő ki. Pl.: "A hűgomat a bánat eljegyezte, /és most csak ül, szeliden, csöndben ül/virágai közt, mindig egyedül./ Ő is virág. Hervadt virág a lelke./A hűgomat a bánat eljegyezte."

Ugyanakkor teljesen nyilvánvaló, hogy szívesebben használ hasonlatot mint metaforát /szinte minden sorát idézhetnénk példaként/. Ez a stilisztikai tény ismét csak a sajátos szemléletmódban talál magyarázatot. Kosztolányi, mint erről már szóltunk, az egyediben /!/, a megismételhetetlenben véli felfedezni az örököt, alkotói módszere, látásmódja mind ide vezethető vissza. A hasonlat, bármekkora legyen is az íve, a két képet meghagyja egyediségében, eredetiségében. A metafora ezzel szemben egybevon, felemel. A hasonlat kedvelése /szemben a metaforával/ és a sokszínű jelzőhasználat összefügg. Vegyük a következő példát: * Piros az arca mint a nyíló kerti rózsák /hasonlat/; + Arca rózsái /metafora/. Belátható, hogy a jelzők a metaforában komikus hatást ~~érnek el~~ ^{Kellendnek} érnek el: + Piros arca nyíló kerti rózsái. A szűkített jelzőhasználat: + Piros arca rózsái is ront véleményünk szerint a metafora stilisztikai KK funkcióján.

A sejtetés, bizonytalanság

A sejtelmes, bizonytalan érzés azzal függ össze, hogy valami hiányérzet támad, nem kap az ember teljes információt egy dologgal kapcsolatban, ugyanakkor elég információt kap ahhoz, hogy a hiányérzet kialakulhasson. Nem az irreális önmagában a sejtelmes, hanem a határállapot. Ez a határállapot központi tényező Rilke költészetében, de ugyanezt láthatjuk a már idézett "Erlkönig"-ben is. Az "Erlkönig"-ben nagyon jól belátható, hogy a sejtelmest, bizonytalant, feszültet a lázbeteg kisgyerek "határállapota" idézi elő azaz, hogy tkp. két világ között áll, és mindkét világgal érintkezik.

Rilke szerzetesei ugyanebben az értelemben "határállapotok", a ténylegesen adott világ /nevezzük reálisnak/ és egy vágyott világ /nevezzük irreálisnak vagy akár imagináriusnak/ között.

Ennek a határállapotnak véleményünk szerint a következő nyelvi formák felelnek meg: 1/ A szavak / a jeltárgyak ontológiai minősége szerinti felosztásban / túlnyomórészt szubsztanciális jelentése.

2/ A participiumok gyakori előfordulása, amely ~~MAK~~ pusztán nyelviileg már határhelyzetet jelent ige és névszó között. Pl.: "...daß sie so dienend, durch die Dinge gehen" vagy "in Wurzeln wachsend, schwindend in die Schäfte/und in den Wipfeln wie ein Auferstehn."

Ugyanez a helyzet a főnévi igenevekkel is. 3/ A 'kör' /Kreis/ szó szemantikája nagyon sok jelentésbe /ld. összetételek/ belekerül, amely ismét határhelyzetet jelent. Pl.: "der Schönunuscharte" vagy "er war ein Kreis, um die Heimatlosen" vagy "Meine Gefühle, welche Flügel fanden,/umkreisuen weiß dein Angesicht." stb. 4/ A feltételes mód /Konjunktiv/, amely ismét határhelyzetet fejez ki a cselekvésen még innen, a szándékon azonban már túl. Pl.: "Wenn ich gewachsen wäre irgendwo..." ... "Dort hätte ich gewagt, dich zu vergeuden..." ... "Ich hätte dich wie eine Klinge/blitzen lassen..." stb.

5/ A 'werden' / válni vmivé / szemantikája határhelyzet a 'van' és egy jövő állapot között. A 'werden' gyakorisága egyébként meglehetősen nagy Rilkénél. 6/ Az eldöntendő kérdések.

Kosztolányinál ezzel szemben nincs ilyenfajta sejtelem, bizonytalanság. Kosztolányinak "állapota" van és nem "határállapota". Ha egyáltalán beszélhetünk valamiféle bizonytalanságról a Kosztolányi-versekben, akkor az a dolgok sajátos szemléletéből, illetőleg az é n határhelyzetéből a gyerekkor és felnőttkor között, adódik, de ez csak az önmegszólításban, amikor ugyanis a felnőtt hangja átüt a kisgyermek-szerepen, válik nyilvánvalóvá.

Mindkét költő a dolgoknak nagy jelentőséget tulajdonít, mindketten szintézisben látják a világot, de más és másképpen alkotják meg ezt a szintézist. Kosztolányinál az érzetekben áll össze egészszé a világ színes tarkasága, Rilkenél az érzetekben csak egy széthullott ~~szintézis van megteremtésére~~ egész van és a vágy, egy ^{szintézis} ~~széthullott egész~~ megteremtésére. A szintézis nála a dolgokhoz való felemelkedés. Az út más, de az eredmény ugyanaz. Rilke vallja, amit Kosztolányi kisgyermek-alteregója érez:

"... - Aber Lebendige machen

Alle den Fehler, daß sie zu stark unterscheiden."

/ Duineser Elegien/

Ónodi László